

свій вплив та вагу. Крім того, принципи міжнародного права вже слід переглянути та юридично розширити, оскільки принципам роззброєння та захисту навколишнього середовища приділяється мало уваги. Будь яка держава повинна бути впевнена у справедливому та мирному вирішенню своїх проблем, в тому, що її інтереси не будуть ігноруватися в угоду інтересів провідних країн світу.

Мануїлова К. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин*

УНІФІКАЦІЯ КОЛІЗІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЗАДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В ЄС: РИМ II

Процеси широкомасштабної правової інтеграції (уніфікації та гармонізації національного законодавства), що інтенсивно розвиваються в Європейському Союзі (ЄС), не привели і в найближчій перспективі не призведуть до введення повністю однакових (уніфікованих) правил поведінки громадян і організацій абсолютно у всіх сферах суспільного життя і за всіма галузями права, у тому числі в області приватного права.

Звідси, як і багато держав з федеративним устроєм (наприклад, США), Європейський Союз потребує наявності особливого комплексу правил – колізійних норм, що визначають, право якої з його держав-членів повинне застосовуватися у випадку, якщо конкретне правовідношення включає в себе «іноземний елемент» (укладається між громадянами різних країн, відбувається на території іншої держави та ін.)

Подібні колізійні норми історично встановлювалися на рівні окремих держав-членів Союзу. Однак, як показує практика, вони часто представляють різні варіанти вирішення проблеми «конфлікту законів» і здатні вступати в протиріччя один з одним («колізія колізій»): наприклад, колізійна норма Франції відсилає до права ФРН, а останнє, навпаки, наказує застосовувати право Французької Республіки або іншої країни.

Для вирішення цих та інших проблем «конфлікту законів», що ускладнюють нормальне функціонування єдиного економічного простору ЄС, інститутами Європейського Союзу докладаються зусилля з підготовки єдиних (уніфікованих) колізійних норм, закріплених безпосередньо в законодавстві ЄС.

Першим кроком у цьому напрямку стало прийняття Конвенції про право, що підлягає застосуванню до договірних зобов'язань, від 19 червня 1980 р., відомої також за місцем підписання як Римська конвенція. Дана Конвенція, діючи лише у відносинах між державами-членами ЄС, вирішує колізійні питання щодо зобов'язань, що виникають з приватноправових договорів між фізичними та / або юридичними особами (основний принцип – свобода вибору права сторонами договору).

В даний час ведеться робота по заміні тексту Римської конвенції 1980 р. повноцінним законодавчим актом ЄС (регламентом Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу), які мають пряму дію і не потребують ратифікації або трансформації в національні закони. Коротко (символічно) наступника Римської конвенції 1980 р. вирішено назвати Регламентом «Рим І».

Регламент, символічно названий «Рим ІІ», продовжує лінію Римської конвенції на уніфікацію колізійних норм держав-членів – цього разу у сфері приватноправових зобов'язань, що випливають не з договору, а з інших юридичних фактів: перш за все, зобов'язань внаслідок заподіяння шкоди (наприклад, шкоду здоров'ю громадянина Польщі, що має звичайне місце проживання в Німеччині, було заподіяно у Франції громадянином Іспанії, який постійно проживає в Україні, і настав (проявився), коли потерпілий громадянин перебував у Португалії). До числа позадоговірних зобов'язань, що підпадають під дію цього Регламенту, також відносяться зобов'язання внаслідок безпідставного збагачення, дій у чужому інтересі без доручення та недобросовісних дій одного з контрагентів на етапі переддоговірних переговорів (*culpa in contrahendo*).

Важливо відзначити, що застосовне право, яке визначається згідно з цим Регламентом, може бути правом не тільки держав-членів Європейського Союзу, але й правом третіх країн (країн, що не входять до ЄС), включаючи право України (стаття 3 «Універсальний характер»).

До прийняття Регламенту Рим ІІ для вибору застосовного права до позадоговірних зобов'язань головним чином застосовувався принцип *lex loci delicti commissi* (право місця скоєння делікту). Однак розширення торгового обороту призводить до складнощів у застосуванні зазначеного принципу і стає джерелом невизначеності щодо права, що підлягає застосуванню.

Відповідно до Регламенту правом, що застосовується до позадоговірних зобов'язань, які виникає внаслідок заподіяння шкоди, є право країни, де настає шкода – *lex loci damni*. Виключення становлять випадки, коли: 1) особа, яка притягається до відповідальності, і особа, якій завдано шкоду, в момент настання шкоди мають своє звичайне місце проживання в одній і тій же країні – застосовується право країни звичайного місця проживання; 2) наявність тісного зв'язку позадоговірного зобов'язання з правом країни, іншої ніж в країні місця настання шкоди і країни звичайного місця проживання, відмінному від розглянутих випадків.

Регламент «Рим ІІ» не є останнім кроком в уніфікації колізійних норм міжнародного приватного права на рівні ЄС. В останні роки Європейською комісією розпочато заходи з підготовки нових джерел колізійного законодавства ЄС, що відносяться до вирішення конфліктів законів, зокрема, в таких сферах, як спадкові та сімейно-шлюбні відносини: регламенти «Рим ІІІ», «Рим ІV» та ін.